

Konstitutionsutskottets yttrande 2023/24:KU2y

Statens stöd till trossamfund och civilsamhället – enhetliga och rättssäkra villkor

Till kulturutskottet

Kulturutskottet har beslutat att ge konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2023/24:119 och eventuella följdmotioner i de delar som berör konstitutionsutskottets beredningsområde.

Konstitutionsutskottet begränsar sitt yttrande till de förslag som rör demokrativillkor och lagen om trossamfund och offentlighets- och sekretesslagen.

Utifrån de utgångspunkter som konstitutionsutskottet ska beakta anser utskottet att kulturutskottet bör tillstyrka regeringens förslag till demokrativillkor och övriga ändringar i lagen om trossamfund och offentlighets- och sekretesslagen. Vidare anser konstitutionsutskottet att kulturutskottet bör avstyrka motionerna i motsvarande delar och motionsyrkandena om en utvärdering.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (V, C, MP).

Utskottets överväganden

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen bl.a. en ny lag om statsbidrag till trossamfund och att lagen (1998:1593) om trossamfund ska ändras. Vidare föreslås bl.a. att en ny bestämmelse om sekretess förs in i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Det statliga stödet till trossamfund består av ett statsbidrag och av en statlig hjälp med att ta in medlemsavgifter genom Skatteverket, s.k. statlig avgiftshjälp.

Syftet med statsbidrag och statlig avgiftshjälp till trossamfund ska vara att stärka förutsättningarna för trossamfund att bedriva en aktiv och långsiktig religiös verksamhet. Stödet ska bidra till att ge alla människor samma grundläggande möjligheter att utöva sin religion i Sverige. Stödet ska bidra till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på. Genom att statsbidraget bidrar till att trossamfundet kan bedriva en stabil verksamhet, bidrar det enligt propositionen också till att underlätta för enskilda att utöva sin religion i Sverige och därmed praktiskt kunna göra bruk av sin religionsfrihet.

I propositionen föreslås en ny definition av trossamfund. Det följer bl.a. av Europakonventionen att staten är skyldig att förhålla sig neutral och opartisk till religiösa trosuppfattningar. Den nuvarande definitionen av trossamfund utgår från ett kristet språkbruk och kan därför enligt regeringen inte anses vara konfessionsneutral.

Vidare anförs i propositionen att den religiösa mångfalden i Sverige har ökat. Trossamfundens religiösa verksamhet skiljer sig åt och olika trossamfund lägger olika betydelse i vad som avses med att utöva religiös verksamhet. Regeringen framhåller att det är angeläget att definitionen formuleras på ett sätt som är anpassat till bredden av trossamfund i Sverige. Det finns därför skäl att utveckla och bredda definitionen av begreppet trossamfund. Regeringen anser att en definition av begreppet trossamfund bör utgå från vilken form av verksamhet som utövas. Det som ska omfattas av definitionen bör vara sådana verksamheter som anses skyddsvärda enligt bestämmelsen om religionsfrihet i Europakonventionen. För att det ska vara fråga om en religiös verksamhet anser regeringen därför att verksamheten ska bygga på en trosuppfattning som uppnår en viss nivå beträffande slagkraft, allvar, sammanhållning och betydelse. Vid bedömningen kan det beaktas hur länge trosuppfattningen kontinuerligt har utövats. Det som är relevant att beakta vid denna bedömning är inte hur länge den utövats inom en viss organisation, utan att trosuppfattningen allmänt sett har utövats under en längre tid t.ex. inom andra trossamfund, i andra länder eller utan att ha varit formellt organiserad.

Vidare anförs i propositionen att det religiösa utövandet vanligen också innehåller särskilda ritualer som inte nödvändigtvis är i form av gudstjänst, bön eller meditation. Det kan handla om att fira högtider, om sammankomster för andliga eller existentiella frågor eller andaktsövningar som t.ex. utgörs av samtal, reciterande av texter, sång eller dans. För många människor är just passageriterna det viktigaste inslaget i en religiös verksamhet. Vigsel, begravning och andra sammankomster för att uppmärksamma övergångar i livet är oftast centrala inom religiös verksamhet. Att det inom en religiös verksamhet utövas ritualer visar på att religionen har praktiserats i ett sammanhang av personer under en längre tid. Ritualer bör därför läggas till som en form av religiös verksamhet i definitionen av begreppet trossamfund.

Att ett trossamfund har ett visst antal betjänade visar enligt propositionen att trossamfundet är stabilt och har en egen livskraft och att statligt stöd skapar förutsättningar för en långsiktig och aktiv religiös verksamhet. Staten bör inte ge stöd för att upprätthålla verksamhet i små och krympande trossamfund (jfr prop. 1998/99:124 s. 62). I dag är kravet för statligt stöd att ett trossamfund ska ha minst 3 000 betjänade. För att göra det möjligt för något fler trossamfund att få tillgång till det statliga stödet anser regeringen att det är tillräckligt att kravet på antal betjänade bestäms till 2 500 personer.

Regeringen föreslår vidare att ett demokrativillkor ska gälla för att få statlig avgiftshjälp enligt lagen om trossamfund. Motsvarande villkor föreslås även införas i en ny lag om statsbidrag till trossamfund samt i lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden.

För att kunna beviljas statsbidrag eller statlig avgiftshjälp krävs i dag att ett trossamfund bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på. I förarbetena anförs att även om samhällets gemensamma värdegrund förändras ganska långsamt sker en del förskjutningar från en tid till en annan och därför behöver lagstiftningen vara relativt generell utformad (prop. 1998/99:124 s. 66). Detta vägs upp med förarbeten som ger exempel på vilka krav som ska ställas på trossamfundet. En svårighet vid tillämpningen av nuvarande demokrativillkor när det gäller verksamhet är att begreppet demokratins idéer inte är tydligt definierat i något förarbete. Av propositionen En politik för det civila samhället framgår det att kravet på att en organisation ska respektera demokratins idéer omfattar principerna om det demokratiska styrelseskicket, respekt för de mänskliga rättigheterna, icke-diskriminering och jämställdhet samt motverkande av rasism. Det har dock inte förtydligats hur dessa principer ska tolkas eller tillämpas vid bidragsgivningen (jfr prop. 2009/10:55 s. 155 och 156).

Till skillnad från hur befintliga demokrativillkor är formulerade bör ett nytt villkor enligt regeringens mening formuleras på ett tydligare sätt så att det anger de ageranden som leder till ett nekat stöd. Ett demokrativillkor som består av exkluderingsgrunder bedöms minska bedömningsutrymmet i beslutsfattandet och risken för godtycklighet. Att konkreta ageranden anges i ett demokrativillkor ger också vägledning för myndigheterna om vilka aspekter av en verksamhet som behöver granskas och kontrolleras och ger dem

bättre förutsättningar att bedöma lika fall lika. Det skapar även trygghet för de organisationer som söker stöd eftersom de lättare kan förutse vad som förväntas av dem och vilka ageranden som kan leda till ett avslag.

Det föreslagna demokrativillkoret innebär att stöd inte ska lämnas till ett trossamfund om trossamfundet, någon av dess församlingar eller en företrädare som agerar inom ramen för trossamfundets eller en församlings verksamhet

1. utövar våld, tvång eller hot mot en person eller på annat sätt kränker en persons grundläggande fri- och rättigheter,
2. diskriminerar personer eller grupper av personer eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
3. försvarar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

Statsbidrag ska dock ändå få lämnas om det finns särskilda skäl. Vid denna bedömning ska det särskilt beaktas om

1. trossamfundet har tagit avstånd från agerandet,
2. trossamfundet har vidtagit adekvata åtgärder för att säkerställa att agerandet inte upprepas,
3. det är fråga om ett enstaka agerande, och
4. agerandet ligger långt tillbaka i tiden.

Ett demokrativillkor med innebörden att en organisations verksamhet inte får strida mot grundläggande värderingar i samhället har inte till syfte att begränsa enskildas möjligheter att bedriva föreningsverksamhet. Syftet med demokrativillkoret är att säkerställa att varken statliga eller statligt kontrollerade medel går till verksamheter som strider mot grundläggande värderingar i samhället. Det finns inte någon sanktion kopplad till demokrativillkoret. Den föreslagna regleringen innebär inte i sig ett förbud mot att viss verksamhet bedrivs i föreningsform. En rättighetsbegränsning kan enligt regeringens mening inte heller av några andra skäl anses ingå som ett naturligt led i regleringen eftersom det enbart rör sig om villkor för statens stödgivning som inte uppställer något som helst hinder för enskildas frihet att sluta sig samman för att verka för ett gemensamt ändamål (jfr prop. 1975/76:209 s. 153 f.).

Villkor om att en organisation för att få statsbidrag inte får bedriva verksamhet i strid med samhällets grundläggande värderingar bör inte anses innebära en inskränkning av föreningsfriheten.

Rätten till religionsfrihet skyddas av regeringsformen och i flera internationella överenskommelser som Sverige har anslutit sig till. Av 2 kap. 1 § första stycket 6 regeringsformen följer att religionsfriheten innebär att var och en gentemot det allmänna är tillförsäkrad frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion. Religionsfrihet i denna bemärkelse benämns som den positiva religionsfriheten och är en absolut frihet, dvs. en

frihet som inte kan begränsas genom vanlig lag. Religionsfriheten innefattar inslag av andra grundläggande friheter, t.ex. yttrandefrihet och mötesfrihet. Dessa friheter får begränsas utifrån vad som gäller för den friheten. Religionsfriheten skyddas även enligt artikel 9 i Europakonventionen och får under vissa förutsättningar begränsas. Begränsningarna ska vara föreskrivna i lag och i ett demokratiskt samhälle vara nödvändiga med hänsyn till den allmänna säkerheten eller till skydd för allmän ordning, hälsa eller moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter. I artikel 14 i Europakonventionen finns ett förbud mot diskriminering. Europadomstolen har utvecklat en omfattande praxis i fråga om tillämpningen av artiklarna 9 och 14. Regeringen redogör för denna praxis och redovisar vilka överväganden och avvägningar som gjorts vid utformningen av de olika lagförslagen. Bland annat redovisas utförligt skälen till bedömningen att de föreslagna exkluderingsgrunderna får anses vara förenliga med kraven i artikel 9.

I propositionen redogör regeringen för innebörden av olika begrepp i demokrativillkoret.

När det gäller begreppet företrädare är det personer som på olika sätt företräder trossamfundet eller dess församlingar, såväl i Sverige som internationellt. När det gäller internationella företrädare är det en förutsättning att de har en sådan ställning i organisationen att deras ageranden har påverkan på svenska förhållanden. Inte endast legala företrädare avses, utan även personer som har ett bestämmande inflytande över verksamheten eller i övrigt kan anses representera organisationen internt eller gentemot allmänheten, exempelvis religiösa ledare, lärare, styrelseledamöter osv. Vidare anføres att för att bestämmelsen ska aktualiseras krävs att företrädaren agerar inom ramen för verksamheten. Således krävs att företrädarens agerande har en koppling till hans eller hennes funktion som företrädare för trossamfundet i fråga.

Enligt regeringen bör med våld avses fysiska angrepp i form av en kraftutveckling riktad mot en person. Vissa våldshandlingar som inte medvetet syftar till att kränka, t.ex. som någon lämnat godtagbart samtycke till, bör dock inte medföra att stöd inte beviljas. Tvång innebär enligt propositionen att någon tvingar någon annan att göra, tåla eller underlåta något. Inte enbart tvång som överensstämmer med den straffbara gärningen olaga tvång bör omfattas. Vidare anføres i propositionen att även andra ageranden som innebär att ett trossamfund, en församling eller en företrädare genom otillbörliga påtryckningar tvingar en person att agera på ett visst sätt, tåla något eller underlåta att agera bör omfattas. Det kan exempelvis handla om omvändelseförsök genom påtryckningar eller tvång som utövas mot unga hbtqi-personer eller andra unga. Avgörande för om en påtryckning är otillbörlig bör vara om trossamfundet utnyttjar ett maktöverläge gentemot den som påtryckningen riktas mot, exempelvis genom hot om skadliga konsekvenser för denne eller dennes närstående. Med hot bör avses gärningar som genom ord eller handling är ägnade att framkalla rädsla hos en person. Även sådana hot mot en person som inte är straffbara bör kunna leda till att

organisationen inte ska vara berättigad till stöd. Det bör dock krävas att hotet har en viss styrka, det ska alltså inte framstå som helt lindrigt.

När det gäller punkten 2 om att ett trossamfund inte får diskriminera personer eller grupper av personer anför i propositionen att principerna om icke-diskriminering och alla människors lika värde är en del av de grundläggande fri- och rättigheterna och kommer till uttryck i målsättningsstadgandena i regeringsformen som bl.a. anger att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och att det allmänna ska motverka diskriminering på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person. Principerna har även kommit till uttryck i diskrimineringslagen (2008:567). Bestämmelsen är inte begränsad till diskriminering inom diskrimineringslagens tillämpningsområde. Även diskriminering av personer eller grupper av personer på de grunder som anges i diskrimineringslagen, men på ett område eller i en situation som faller utanför lagens tillämpningsområde kan omfattas av villkoret, exempelvis att ett trossamfund inte tillåter medlemmar med viss sexuell läggning.

Av den föreslagna regleringen följer även att statsstöd inte får lämnas till ett trossamfund som har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller som är i likvidation eller försatt i konkurs.

Enligt nuvarande ordning prövar regeringen frågorna om huruvida ett trossamfund är berättigat till statsbidrag och avgiftshjälp samt om ett trossamfund inte längre är berättigat till avgiftshjälp. Regeringen anser inte att ärenden som rör berättigande för trossamfund till stöd i form av statsbidrag och statlig avgiftshjälp är av sådan principiell betydelse eller särskild vikt att de kräver regeringens prövning. Regeringen föreslår därför att ärenden som rör stöd bör delegeras från regeringen till myndighetsnivå.

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2869 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen det som anförts i motionen om att

1. stöd ska få lämnas till ett registrerat trossamfund som har minst 1 000 betjänade som är bosatta i Sverige
2. förslagen om företräderskap ska förtydligas med utgångspunkt i att företrädare är den som har en ledande ställning och att exempel på roller ska tillkomma i författningstexten i de fall där dessa kriterier förekommer
3. det bör göras en översyn av undantagsregeln i fråga om upprepat agerande både i lagen om Allmänna arvsfonden och lagen om trossamfund samt att den förändringen också ska gälla vid översynen av övriga förordningar
4. regeringen bör utreda kriteriet om demokratisk uppbyggnad utifrån den omfattande kritik som funnits mot framför allt tillämpningen hos Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF) och återkomma till riksdagen

5. regeringen ska återkomma till riksdagen med en översyn av tillämpningen av de nya bestämmelserna och utfallet av desamma.

Catarina Deremar m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2023/24:2877 att riksdagen tillkännager för regeringen det som anförs i motionen om att

1. s.k. omvändelseterapi ska stå i strid med demokrativillkoret för alla hbtqi-personer, inte bara unga
2. att reglera återkrav av statsbidrag
3. att följa upp hur de förslag som nu presenteras av regeringen fungerat.

I kommittémotion 2023/24:2875 av Amanda Lind m.fl. (MP) föreslås att riksdagen tillkännager för regeringen det som anförs i motionen om att

1. förtydliga vad som avses med företrädare, inklusive internationell företrädare
2. s.k. omvändelseterapi och omvändelseförsök ska stå i strid med demokrativillkoret för alla hbtqi-personer, inte bara barn och unga
3. stöd ska få lämnas till ett registrerat trossamfund som har minst 1 000 betjänade som är bosatta i Sverige och tillkännager detta för regeringen
4. civilsamhällets kunskap bör tas till vara i arbetet med stödfunktionen inom Center mot våldsbejakande extremism
5. regeringen ska genomföra en kontinuerlig utvärdering och uppföljning av det nya regelverket och att civilsamhällets organisationer bör involveras, förslagsvis genom en process via Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD).

Utskottets ställningstagande

Som konstateras i propositionen har den religiösa mångfalden i Sverige ökat. Trossamfundens religiösa verksamhet skiljer sig åt och olika trossamfund lägger olika betydelse i vad som avses med att utöva religiös verksamhet. Det finns därför skäl att utveckla och bredda definitionen av begreppet trossamfund. Utskottet ser positivt på att regeringen föreslår en ny definition av trossamfund som är bredare och mer konfessionsneutral än den nuvarande.

Utskottet välkomnar också de föreslagna bestämmelserna om att statligt stöd endast ska få lämnas till ett registrerat trossamfund som har minst 2 500 betjänade som är bosatta i Sverige, som har bedrivit verksamhet i Sverige under minst fem år och som får sin religiösa verksamhet i huvudsak finansierad av betjänade som är bosatta i Sverige. För att stödet ska kunna skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktig religiös verksamhet är det av betydelse att de trossamfund som tar emot stöd är stabila och har egen livskraft.

Det finns enligt utskottet behov av demokrativillkor för att säkerställa att staten inte finansierar någon verksamhet som strider mot samhällets grundläggande värderingar. Utskottet delar därför regeringens bedömning att det ska finnas ett demokrativillkor för bl.a. statligt stöd till trossamfund. I den

nuvarande lydelsen av lagen om trossamfund anges att ett trossamfund kan få statlig avgiftshjälp bl.a. om samfundet bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på. Utskottet delar regeringens bedömning att ett nytt demokrativillkor bör formuleras på ett tydligare sätt så att det anger de ageranden som leder till ett nekat stöd. Ett demokrativillkor som består av exkluderingsgrunder bör kunna minska bedömningsutrymmet i beslutsfattandet och risken för godtycklighet. Ett enhetligt demokrativillkor leder också till ökad förutsebarhet och enhetlighet.

I propositionen redogör regeringen utförligt för förslagens förhållande till skyddet för religions- och föreningsfriheten. Utskottet ställer sig bakom redogörelsen och regeringens bedömningar.

Utskottet förutsätter att regeringen kommer att följa tillämpningen av bestämmelserna och ser därför inte skäl att föreslå något initiativ till en utvärdering.

Konstitutionsutskottet anser sammantaget att kulturutskottet bör föreslå att riksdagen antar regeringens förslag till demokrativillkor samt övriga ändringar i lagen om trossamfund och offentlighets- och sekretesslagen. Utskottet anser inte att det finns skäl till tillkännagivanden i dessa frågor eller om en utvärdering av de nya bestämmelserna. Dessa motionsyrkanden bör därför avstyrkas.

Stockholm den 16 maj 2024

På konstitutionsutskottets vägnar

Ida Karkiainen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ida Karkiainen (S), Erik Ottoson (M), Matheus Enholm (SD), Hans Ekström (S), Fredrik Lindahl (SD), Mirja Räihä (S), Ulrik Nilsson (M), Per-Arne Håkansson (S), Malin Danielsson (L), Susanne Nordström (M), Jessica Wetterling (V), Gudrun Brunegård (KD), Malin Björk (C), Lars Englund (M), Jan Riise (MP), Lars Johnsson (M) och Peter Hedberg (S).

Avvikande meningar

1. Statens stöd till trossamfund och civilsamhället - enhetliga och rättssäkra villkor (V)

Jessica Wetterling (V) anför:

Utredningen om en översyn av statens stöd till trossamfund ansåg att kravet i de nuvarande bestämmelserna på att ett trossamfund måste ha minst 3 000 betjänade för att vara berättigat till statligt stöd är satt för högt (SOU 2018:18 Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige). Kravet riskerar enligt utredningen att bli en tröskel som stänger ute flera trossamfund. Kravet för statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer och till etniska organisationer är satt vid 1 000 medlemmar och för handikapporganisationer vid 500 medlemmar. Utredningen ansåg att kravet på antal betjänade bör sänkas till 1 000 personer. Det gör det möjligt för fler trossamfund att få tillgång till det statliga stödet och är därmed i linje med stödets huvudsakliga motiv att befärja religionsfriheten, samtidigt som det fortsättningsvis ställs krav på stabilitet och egen livskraft. Jag delar utredningens bedömning och anser att stöd bör kunna lämnas till ett registrerat trossamfund som har minst 1 000 betjänade som är bosatta i Sverige.

Definitionen av företrädare för ett trossamfund är i förslaget oklart. Den föreslagna definitionen riskerar att leda till en lång ansvarskedja där ledningen kan bli ansvarig för delar av organisationen där ledningen enligt stadgarna inte har utrymme att agera. Ett exempel är Studieförbunden i samverkan som i sitt remissvar anført att det inom dess verksamhet finns ca 115 000 ideella cirkelledare. Jag menar att det inte vore rimligt att anse att de skulle anses vara representanter på samma sätt som valda styrelseledamöter. Även om det enligt de bedömningar som görs i propositionen är förenligt med föreningsfriheten att ställa upp demokrativillkor anser jag att det är ett mycket stort ingrepp att undandra en hel organisation från statligt stöd utifrån en enskild persons agerande. Jag anser att definitionen av företrädare måste förtydligas så att de som omfattas av definitionen är de som faktiskt valts av organisationen att företräda den. Utgångspunkten ska vara att en företrädare har en ledande ställning.

Att det i förslaget tagit in en bestämmelse om att stöd kan lämnas om det finns särskilda skäl även om demokrativillkoret inte är uppfyllt är bra. Undantagsregeln föreslås dock endast kunna tillämpas om det är fråga om ett enstaka agerande. Det är dock oftast inte förrän en person har uppträtt olämpligt vid flera tillfällen som åtgärder sätts in. Jag anser att människor bör få både en andra och tredje chans att rätta till sitt agerande. Många organisationer har rutiner för att granska, varna eller stänga av någon från verksamheten eller utesluta en medlem. Organisationerna måste kunna använda sig av dessa processer inom det nya regelverket. Det måste finnas

utrymme för organisationerna att hantera problem utan att statsbidraget äventyras. Jag anser att det bör göras en översyn av undantagsregeln i fråga om upprepat agerande.

Vidare anser jag att begreppet demokratisk uppbyggnad bör utredas.

Många remissinstanser lyfter fram en oro kring tillämpningen av de nya villkoren. Praxis kommer att visa hur man t.ex. ska tolka vad det innebär att motarbeta det demokratiska styrelseskicket. Lagrådet har anfört att det finns otvetydigheter kring begreppen våld, tvång och hot i de nya bestämmelserna. Begreppen motsvarar inte nödvändigtvis motsvarande begrepp inom straffrätten. Jag anser att det finns en risk för att den nya regleringen kan hämma föreningsfriheten och den allmänna debatten. Det är därför viktigt att riksdagen under innevarande mandatperiod får en redogörelse för utfallet av det nya demokrativillkoret. Jag anser att det bör genomföras en kontinuerlig utvärdering och uppföljning av det nya regelverket. I detta arbete bör civilsamhällets organisationer involveras, t.ex. genom samarbete med Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället.

Sammanfattningsvis anser jag att kulturutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2023/24:2869 yrkandena 1–5.

2. Statens stöd till trossamfund och civilsamhället - enhetliga och rättssäkra villkor (C)

Malin Björk (C) anför:

Under sommaren 2022 rapporterades det i medierna om ett flertal trossamfunds syn på homosexualitet med såväl omvändelseterapi som insamlingar till systerorganisationer. Samtidigt som de bedriver en verksamhet som kränker hbtqi-personers rättigheter får dessa trossamfund statligt stöd för att bidra till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på. I propositionen anføres att omvändelseterapi för unga står i strid med demokrativillkoret, medan omvändelseterapi för vuxna inte nämns överhuvudtaget. Jag anser att det måste framgå att all omvändelseterapi står i strid med demokrativillkoret.

Det är viktigt att tidigt följa upp hur träffsäkra det nya demokrativillkoret är. En uppföljning bör omfatta flera perspektiv och visa om demokrativillkoret fått avsedd effekt.

Jag anser att kulturutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2023/24:2877 yrkandena 1 och 3.

3. Statens stöd till trossamfund och civilsamhället - enhetliga och rättssäkra villkor (MP)

Jan Riise (MP) anför:

De föreslagna demokrativillkoren innebär att enskilda företrädares agerande kan få omfattande konsekvenser för en hel organisation. Det är i sig rimligt att

inte bara legala företrädare avses, men samtidigt riskerar konsekvenserna att bli orimliga om alla typer av funktionärer i en stor organisation omfattas. Det är inte heller tillräckligt tydligt vad som avses med en internationell företrädare. Det är bra att det i propositionen förtydligats att t.ex. cirkelledare, funktionärer vid läger och arrangemang, enskilda medlemmar och deltagare i aktiviteter inte omfattas. Jag menar dock att det fortfarande finns oklarheter om vad som avses med företrädare och begreppet bör därför förtydligas.

I propositionen anges att omvändelseförsök genom påtryckningar eller tvång som utövas mot unga hbtqi-personer eller andra unga är ett exempel på agerande som ska strida mot demokrativillkoret. Jag menar att inte bara unga bör omfattas av detta villkor. Jag anser att s.k. omvändelseterapi och omvändelseförsök av alla hbtqi-personer ska anses stå i strid med demokrativillkoret.

I propositionen har kravet på hur många betjänade ett trossamfund ska ha för att vara berättigat till statligt stöd bestämts till 2 500 utan närmare motivering. Jag anser att statligt stöd ska få lämnas till ett registrerat trossamfund som har minst 1 000 betjänade som är bosatta i Sverige.

Demokrativillkoret fyller flera funktioner. En funktion är att inga skattemedel ska gå till våldsbejakande eller antidemokratiska organisationer. Civilsamhällets kunskap bör tas till vara i arbetet mot våldsbejakande extremism.

Hur den föreslagna lagstiftningen kommer att fungera kommer i stor utsträckning att avgöras av tillämpningen och praxis. Jag anser därför att man bör göra en kontinuerlig utvärdering och uppföljning av det nya regelverket och att civilsamhällets organisationer bör involveras, förslagsvis genom Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället.

Sammanfattningsvis anser jag att kulturutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2023/24:2875 yrkandena 1–5.